

3
favoriter

Drömmen om ett evigt liv

1 **FILM.** *Ex Machina* (Viaplay). Apropå Don DeLillo i Stockholm: **Alex Garlands** film från i fjol är tematiskt besläktad med DeLillos nya roman *Noll K* – drömmen om evigt liv, teknikens möjligheter att skapa det – och framstår mer och mer som en av samtidens viktigaste filmer. Med briljant **Alicia Vikander** i rollen som robot.

Intervjun bättre än biofilmen

2 **INTERVJU.** Oasis, *Liam & Noel Interview* – ZTV 1994. Ännu mer talande än den bioaktuella dokumentären: den fantastiska intervju med bröderna som **Amanda Rydman** gjorde 1994 för ZTV på Hultsfredsfestivalen. Borde läggas ut oklippt i sin helhet. Se delar av den på Youtube.

Örats poesi i kontext

3 **BOK.** Greil Marcus, *Mystery Train*. För att förstå hela den kontext som **Bob Dylan** verkar i och fick Nobelpriset för – den amerikanska sångtraditionen, örats poesi – finns det fortfarande ingen bättre bok än Greil Marcus bok från 1975.

Filmen om Esbjörn Svensson träffar rakt i hjärtat

PIANIST.
Esbjörn
Svensson.

Sverige, det är bara att gratulera. Lördag den 29 oktober visar SVT en musikkumentär som – vilket är extremt ovanligt för genren – är lika precis, exakt och drabbande som musiken den handlar om.

En dokumentär om jazzpianisten **ESBJÖRN SVENSSON** som träffar rakt i hjärtat, fortsätter rakt genom kroppen, genom marken, borrar sig genom rullstensåsen och blir till slut en del av vårt kulturella grundvatten.

MALIK BENDJELLOULS *Searching for Sugar Man* var den första svenska musikkumentär som kunde kallas ett mästerverk. **DAVID TARRODIS** *Filmen om Esbjörn Svensson* är den andra.

Om jag kan kalla mig kunnig inom något fält är det musikkumentärer och musikbiografier. Alla har vi olika sätt att varva ned, att bearbeta och fokusera, att stänga av och starta om hårddisken.

En del springer maraton. En del håller på med yoga. Andra lagar extremt komplicerade sju-rättersmenyer.

Själv öppnar upp min laptop och ser *ännu* en musikkumentär, kanske den andra för kvällen, säkert den 46:e för det här året.

»Det är ingen film om en legendar som har dött. Det är en film om en skapande och levande musiker.«

GENREN MUSIKDOKUMENTÄRER ger mig exakt den kombination av förutsägbar avkoppling och aktiverande stimulans som min hjärna behöver en tisdagskväll när jag jobbat för intensivt och det är rundgång i tankarna.

I samma stund som jag ser de typiska öppningsbilderna i en dokumentär – lastbilar på en motorväg, köer utanför en klubb, panoramabilder och texten "Leeds, 1972" – så slappnar jag och glömmer allt annat förutom det jag ser på skärmen.

Vanligtvis brukar jag redan känna till kanske 75 procent av det som berättas i musikkumentärerna, men det är också en del av poängen, yogaeffekten, med att se dem.

När det för 15–20 år sen fanns planer på att jag, **PER SINDING-LARSEN** och **BERTIL FRÖMAN** skulle göra en dokumentärserie om svenska rockhistorien för SVT var vi till och med i Bristol och pratade med genrens mästare, **HUGH THOMSON**, som gjorde BBC:s briljanta serie *Dancing in the street*. Med andra ord: jag har sett och närtuderat många musikkumentärer.

När jag fick en länk i mailboxen till *Filmen om Esbjörn Svensson*, med besked om att den visas

nästnasta lördag, trodde jag att i vanlig ordning på förhand kunde räkna ut ungefär vad jag skulle få se.

Jag trodde att jag hade ganska bra koll på EST, en förkortning för Esbjörn Svensson Trio, och jag skrev om trion redan när de debuterade i början av 1990-talet. Jag tror också jag såg Esbjörn Svensson spela elpiano med fenomenala soulkollektivet Blacknuss Allstars, med **MARTIN JONSSON** och **CHRISTIAN FALK**, men jag är inte säker. Min äldsta vän gjorde ett par av EST:s skivomslag. EST har funnits där i mitt liv.

Jag minns också nyheten i juni 2008 om att Esbjörn Svensson, 44 år gammal, hade dött efter en dykolycka i Stockholms skärgård.

Upplägget i en dokumentär om Esbjörn Svensson borde därför följa ett typiskt mönster. Den fruktansvärda olyckan, parallell till **JAN JOHANSSON**, tillbakablick, minnesintervjuer, Grammisutdelningar, kanske röst från en tung amerikansk jazzkritiker.

MEN UNGE DOKUMENTÄRFILMAREN David Tarrodi, 30 år, som inte var med när det begav sig, gör inget av detta. Han har i stället lyssnat – verkligen lyssnat – och låter allting börja och sluta i musiken.

På sätt levandegörs Esbjörn Svensson. Det är ingen film om en legendar som har dött. Det är en film om en skapande och levande musiker.

David Tarrodi började med att under två år få förtroende hos Esbjörn Svenssons fru, **EVA SVENSSON**. Först därefter slog han på kameran. Därefter har han intervjuat precis alla: föräldrar, syskon, musiklärare, skivbolagsfolk, medmusikerna **MAGNUS ÖSTRÖM** och **DAN BERGLUND**.

Genom noga genomtänkta intervjuer, dessutom väldigt snygg ljussatta, så talar de intervjuade inte i imperfekt om Esbjörn ("jag minns") utan i presens. Inga melodramatiska adjektiv. Inga kvardröjande inzoomningar på ledsna ögon. I stället liv – liv till varje pris.

JAZZ BRUKAR SKILDRAS SOM musik som inte handlar om något. Men David Tarrodi uppmärksammar två teman som fanns i Esbjörn Svenssons liv och musik: vatten och rymden.

Han älskade att utforska, bada, dyka. När man får reda på bakgrunden till albumtitlar som *From Gagarin's point of view* och kompositioner som *Did they ever tell Costeau?* träffar tonerna ännu hårdare, tränger ännu djupare.

Berättarrösten är Esbjörn Svenssons egen från hans sommarprat i P1 2003.

Esbjörn Svenssons piano och Magnus Öströms trummor var barndomsvänner. Tillsammans med Dan Berglunds bas blev de oslagbara, framför allt live.

Vad som var återkommande i Esbjörn Svenssons livsverk – vilket blir dokumentärens fokus – var att nuet aldrig kommer tillbaka. Ingen spelning blir den andra lik. Även vardagen bygger på lika delar av repetitioner, noggranna förberedelser och att vara fullständigt öppen för improvisation.

Jag kommer att se om filmen nästa lördag. □

JAN GRADVALL

jan@gradvall.se

ANA DIAZ & THE RADIO DEPT
BLAND VECKANS RECENSIONER

